

**Biblioteca ASTRA,
Corpul B**

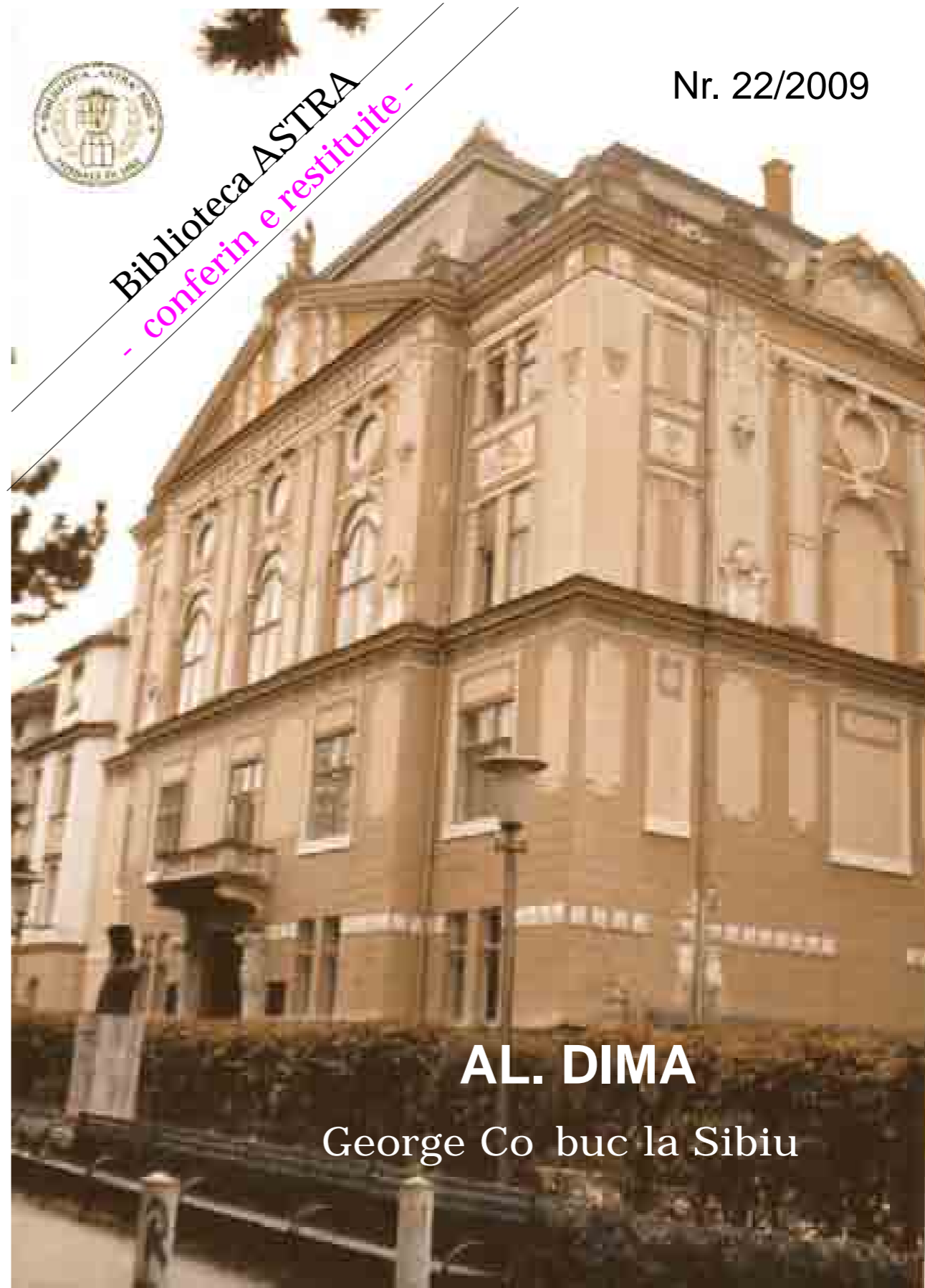
Foto: Daniela Rusu

Biblioteca ASTRA

- conferin e restituite -

Nr. 22/2009

AL. DIMA

George Co buc la Sibiu

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ ASTRA SIBIU

Conferințe restituite
AL. DIMA: George Coșbuc la Sibiu

Bustul lui George Coșbuc la Sibiu

*Sculptor Cornel Medrea
(1888-1964)*

Coordonatorul colecției: **Onuc Nemeș-Vintilă**
Grafică copertă: **Daniela Rusu**
Tehnoredactare: **Maria Bădilă**
Documentare: **Daniela Stancu**
Editor: **Ioana Butnaru**
Lucrare realizată la tipografia Bibliotecii ASTRA
Tiraj: 15 exemplare

*Versiunea în format electronic a conferinței se află la Biblioteca ASTRA,
Compartimentul Colecții Speciale*

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ ASTRA SIBIU

Str. George Barițiu, nr. 5/7
550178 Sibiu/România

Tel: +40 269 210551
Fax: +40 269 215775
Internet: www.bjastrasibiu.ro
E-mail: bjastrasibiu@yahoo.com

ISSN: 1843 - 4754

Din această serie au apărut conferințele:

Octavian Paler	<i>Autoportret într-o oglindă spartă</i> (nr. 1)
Constantin Noica	<i>Eminescu – omul deplin al culturii românești</i> (nr. 2)
Horia Bernea	<i>Evocat de: Andrei Pleșu, Sabin Adrian Luca, Ion Onuc Nemeș</i> (nr. 3)
Rodica Braga	<i>Anul 2000. Simple exerciții de sinceritate</i> (nr. 4)
Mircea Braga	<i>Întoarcerea ex librisului</i> (nr. 5)
Ion Agârbiceanu	<i>Către un nou ideal 1931</i> – (nr. 6)
Ion Agârbiceanu	<i>Necesitatea din care a răsărit <<ASTRA>></i> (nr. 7)
Inaugurarea Bibliotecii ASTRA, Corpul B, 1 ianuarie 2007	(nr. 8)
Pr. acad. Mircea Păcurariu	<i>– Mitropolitul Andrei Șaguna – 200 de ani de la naștere</i> (nr. 9)
Ioan Lupaș	<i>Viața și activitatea lui Gheorghe Barițiu</i> (nr. 10)
Victor V. Grecu	<i>Dreptul limbii</i> (nr. 11)
Antonie Plămădeală	<i>A plecat și Constantin Noica</i> (nr. 12)
Giovanni Ruggeri	<i>Muzeul de Icoane pe Sticlă din Sibiel</i> (nr. 13)
Dorli Blaga	<i>În ciuda vremurilor de atunci, viața lui Blaga la Sibiu a fost frumoasă și luminoasă</i> (nr. 14)
Octavian Goga	<i>La groapa lui Șaguna</i> (nr. 15)
George Banu	<i>Actorul european</i> (nr. 16)
Rita Amedick	<i>Podoabe pentru o sfântă a săracilor</i> (nr. 17)
Basarab Nicolescu	<i>Întrebări esențiale despre univers</i> (nr. 18)
Vasile Goldiș	<i>La mutarea bustului lui G. Barițiu în fața Muzeului Asociațiunii</i> (nr. 19)
Eugen Simion	<i>Constantin Noica – arhitectura ființei</i> (nr. 20)
Jan Urban Jarnik	<i>Un prieten sincer al poporului nostru</i> (nr. 21)

AL. DIMA

„Cei mai rodnici ani ai vieții“ lui George Coșbuc

Poetul la Sibiu¹

Încercăm în paginile ce urmează, din puținele mărturii bătrânești ce se mai pot aduna, din versurile sale răspândite în paginile „Tribunei“, din articole pierdute în vraful revistelor, din mici însemnări prizărite la cronici, din spovedaniile omului însuși, evocarea tinereții celui mai de seamă poet român ce s'a înălțat în lumina istoriei după moartea lui Mihai Eminescu – a lui *George Coșbuc* dela a cărui grea pierdere au trecut pe apa timpului două decenii.

O astfel de încercare își are desigur utilitatea ei netăgăduită. Îndreptarea reflectorului cercetării asupra tinereții unui scriitor surprinde totdeauna perioada cea mai interesantă a vieții și creației lui, sbuciumul dramatic al închegării lui spirituale, nașterea noilor lumi din nebuloasele

¹ Text reprodus după Publicațiile grupării intelectuale “THESIS”, nr. 9, Sibiu, 1938, Editura și tiparul institutului de arte grafice “Dacia Traiană”. În reproducere am păstrat ortografia vremii.

vârstei celei mai agitate. Pentru un poet apoi, se întâmplă adeseori ca tocmai această epocă să fie și cea mai fructuoasă a carierei lui, când cele mai aprinse avânturi izbucnesc vulcanic, când încleștarea cu forma se simte mai viu, exprimând un document sufletesc de o neprețuită valoare.

Și acesta a fost tocmai cazul cu *George Coșbuc* care a mărturisit singur: „*Dela 1884 – 1890 am publicat neîntrerupt versuri în „Tribuna“; aceștia au fost anii cei mai rodnici ai vieții mele*“. Ei coincid cu tinerețea poetului, care în vremea aceasta trecea de la cel de al 18-lea an.

O încercare de reconstituire a acestei perioade nu înseamnă dar o searbădă și uscată cercetare a unui istoric ce năzuiește a-și dovedi cu tot dinadinsul o erudiție inutilă, ci drumul cel mai potrivit de a pătrunde în miezul operei sale însăși. Tinerețea până la 1890 a poetului a alcătuit prilejul și materialul cel mai scump al poeziei lui Coșbuc, în limitele ei au prins chip artistic capod'operele sale printre care ca o nestemată sclipește acea „*Nuntă a Zamfirii*“ împletind beteala visului din basm cu firele realității noastre rurale, pentru prima oară tipărită în foița „*Tribunei*“ din 12 Mai 1889 și reprodusă apoi cu admirație în „*Convorbirile literare*“ ale severului ochiu critic ce a fost Titu Maiorescu.

Tinerețea aceasta rodnică s'a desfășurat însă în întregime în legătură cu Sibiul sau în cuprinsul orașului chiar, a cărui chemare poetul a ascultat-o și a cărui amintire nu l-a părăsit nici când. George Coșbuc a trăit anii cei mai mândri ai vieții sale în „*vestita cetate a Sibiului*“ cum o numesc cronicile, în atmosfera culturii germane de care dinainte era legat, între ziduri adesea reci și posomorâte pe care însă sufletul său tânăr a știut să le îmbrace cu iedera grațioasă a versului său sglobiu, voios, pocnind – ca mugurii în primăvară – de năvala vieții ce venea din clocotul adâncului său țărănesc.

În burgul cu atâtea înfiripări străine, greoi de monumentele unei culturi ce creștea din afundul unei alte vieți, ce aducea svonurile legendarului Rin și vuetul grav al pădurilor teutonice, cântecul lui George Coșbuc răsuna șăgalnic, sprinten, glumeț, adeseori ca o ostentativă ironie față de priveliștea cenușie în care se desfășura, sădind între ruine de cetate și pustiuri de muzeu – iarbă de poene, răspândind freamăt de păduri românești, făcând să treacă pe străzile tăcute și mahnite ale orașului, pas sglobiu de țărăncuțe și mers apăsător de flăcău. Închegarea cântecului său în cetatea Sibiului înseamnă fără îndoială o înaltă pecete a tinerei spiritualități românești pe pergamentul legitimității noastre culturale de aci. Coșbuc e atât de strâns legat de orașul tinereții sale încât fără amintirea lui, Sibiul nu poate vorbi în destul inimilor românești. Făptura lui e de altfel încă prezentă în mintea bătrânilor cari au supraviețuit molohului morții și a căror nespuse plăcere a rămas și astăzi evocarea tânărului Coșbuc, strecurându-se în piețele urbei la bunii și sfătoșii lui țărani sau nu odată umplând cu veselia lui rustică – încăperile speriate de tăcere și cumpătare ale cafenelelor săsești. Umbra lui Coșbuc trece încă pe străzile orașului, se oprește la redacția „Tribunii“ din Gh. Lazăr 11 sau pe ulița cu însuși numele ziarului, alături de Slavici, Barcianu, Comșa, Albini, Bechnitz, rătăcește pe Bretterul centrului, prin Sub Arini, prin cimitire, așa cum obișnuia și altădată, așa cum ne povestesc bătrânii.

A o chema de dincolo de viață, a-i reînvia tinerețea, nu este numai o datorie a iubitorului de artă, dar și un act pios pentru omul a cărui prezență filtra ea însăși farmecul unui poem epicureu.

*

* *

1. După propria lui mărturisire, prima poezie a lui Coșbuc apărea pe când poetul avea numai 15 ani, la 1881 prin urmare. Au urmat apoi „*fel de fel de încercări prin toate foile ardelenesti*“, cum scria el, foi greu de găsit astăzi, a căror descoperire însă ar arunca atâtea lumini asupra perioadei sale de formație poetică. Societatea de lectură a liceului năsăudean „*Virtus romana rediviva*“ al cărui vicepreședinte și președinte devenise, îi va da prilejul a citi în fața-i – dela 15 Octomvrie 1882 și până la 1889 – poezii și proză, originale și imitații. Din această epocă a trecut în paginile „*Tribunei*“ sibiene, mai târziu între 27 Oct. și 1 Noemvrie 1885, „*Pe pământul Turcului*“, o lungă baladă al cărei ecou public a fost destul de viu, odată ce redacția gazetei o edita - în același an – în cadrul micilor broșuri ale Bibliotecii populare a „*Tribunei*“ (Nr. 17), ba chiar tipărea și o a doua ediție în 1886. Coșbuc își trimitea lucrarea dela Cluj unde se afla în 1885 la studii universitare. „*Pe pământul Turcului*“ desvolta în versuri lungi, cu lexic, expresii și rime populare hazlia întâmplare a Veronicăi, prostituța țărancă ce crezuse a-și înșela soțul cu un chipeș drumar care o ducea noaptea spre „pământul Turcului“, dar care nu era altul decât propriul ei bărbat.

„*Nu era în sat nevastă ca frumoasa Veronica,*

„*Tineră și vorbăreață, silitoare ca furnica*“.

Povestea avea vădite intenții etice și se sfârșea cu o amenințătoare lecție în graiu țărănesc:

Bagă minte 'n cap nevastă și nu te juca cu focul,

Că de-i face-a doua oară, o să-ți sune rău cojocul...

Lucrarea nu depășea nivelul rural, de unde de altfel venea. După mărturia lui G. Bogdan-Duică izvorul baladei indicat de Coșbuc însuși,

murmura în sufletul țăranului *Ion Goriță* dintr'un sat învecinat cu Hordoul poetului¹. Mâna omului cult nu se îngrijise nici măcar de o atentă motivare a acțiunii, așa cum Creangă introducea totuși în basmele sale, atât de sacru neatins i se părea că trebuie să rămână tezaurul popular al inspirației. Într'adevăr poetul uitase a înfățișa vraja care făurise din bărbatul Veronicăi chipul unui drumar străin. Coșbuc lăsa liberă de orice constrângere logică, manifestarea acelei mentalități primitive pentru care transformările ființelor sunt pe de-a'ntregul naturale, odată ce „totul participă la tot“, după formula sociologiei primitivilor.

Din aceiași vreme a studiilor liceale, „*Tribuna*“ sibiană va publica la 25 Mai 1886 o altă lungă baladă: „*Draga mamei*“, reprodusă și aceasta în Biblioteca poporală a gazetei sub No. 25. La sfârșitul ei, Coșbuc însemna însuși: Năsăud 1883. În versuri de data aceasta populare și prin scurtimea lor, poetul despletea povestea tragică a mamei – lelea Fira – ce voia să-și căpătuiască fiica cu un fecior înstărit, împotriva voinței acesteia. Fata și mama mureau deopotrivă în cuprinsul baladei:

Fruntea ea-și pleca

Fruntea-i asuda,

Lung îmi răsufla,

Nemișcată sta,

Iară Ionel

O ținea spre el

O ținea duios

Să nu cate jos,

Lung el mi-o ținea,

Însă când privea

Ionel vedea

Cum că'n brațe poartă

Vai, pe Fira moartă.

¹ G.B. Duică: „Luceafărul“, revistă, Nr. 1 1919.

Rime tipic populare, ușoare, cu imperfectul repetat, o acțiune naivă, dar sincer cutremurătoare, reflecta aceeași mentalitate populară, în care cultura poetului nu intervenea în nici-un fel. S'ar spune o baladă populară al cărui cântăreț a fost din întâmplare identificat. Pe de-asupra baladei plutește însă svonul surd al acestui implacabil destin pe care voința omenească nu-l poate frânge în nici-un chip. Răsunetul acelei soarte care se va rosti de atâtea ori ca un leit-motiv în opera de mai târziu a poetului.

2. Trecând mai departe la opera studiilor sale universitare din Cluj, într'un mediu străin pe de-a-ntregul, unde manifestările antiromânești nu erau rare, Coșbuc – fire sensibilă, greu adaptabilă marilor împrejurări ale vieții – nu va avea niciun motiv deosebit de a se simți în largul său. Chemarea sa literară, sentimentele sale naționale sub boltă artistică, îl vor îndrepta încă din 1884 spre centrul cultural al Românilor Ardeleni din acea vreme, spre „vestita cetate a Sibiului“, vestită până atunci prin Sași mai ales, dar unde o puternică viață și spiritualitate românească începuse să prindă chip, *religios* mai întâi prin opera de mare semănător ortodox a lui Andrei Șaguna, *cultural-național* prin fapta generoasă de iubire a celor mulți ce încolțea la „Asociațiune“ pe de-asupra granițelor confesionale, *politic* prin activitatea tot mai vie a partidului național cu sediul aci. Numai într'o astfel de atmosferă se putea încheia un eveniment de importanța datei când apărea întâi „*Tribuna*“, la 12 Aprilie 1884.

Intrarea lui Coșbuc în sfera influenței tribuniste nu se poate înțelege fără cel puțin o sumară schițare a împrejurărilor ce determină apariția în Sibiu a acestui important cotidian. Ivit mai întâi în gândul tinerilor ce organizează îndrăzneța serbare dela Putna – cea la care și Eminescu luase cu entuziasm parte – ziarul ardelenesc devenea o realitate datorită opoziției pe care o seamă de scriitori dela „*Telegraful Român*“ înțelegea s'o facă politicii

guvernamentale a *Mitropolitului Miron Romanul*, părăsind gazeta oficială și constituindu-se în grup aparte, cuprinzând pe N. Cristea, Ion Bechnitz, Eugen Brote, Dim. Comșa, Sim. Popescu și D.P. Barcianu. Ei alcătuiau condeele și celelalte puteri susținătoare ale „Tribunei“ a cărei direcție avea să fie încredințată lui *I. Slavici*. Ideologia acestuia pe de-a-ntregul împărtășită de sibieni crescuse din atmosfera junimistă mai ales, apărătoare a unei literaturi organice, izvorâte din ființa neamului, fără artificialități lingvistice sau istorice. Pasionanta problemă a limbii literare pe care curentul latinist o transformase într-o făptură hibridă – creațiune a imaginației filologice – se deslega la „Tribuna“ printr'un act de înțelepciune artistică. O limbă simplă și firească se țesea aci din însăși firea limbii populare, apropiind astfel gazeta de acea mulțime cititoare pe care latiniștii o despicaseră inutil și primejdios în două: vorbitori de limbă latinizată, „subțire“, artificială și grăitori de limbă populară pentru obștea cea mare. În literatură apoi, I. Slavici își propunea să creeze la „Tribuna“ sibiană „*un centru de lucrare literară, în deosebi în direcția populară*“. Foiletoanele „Tribunei“ se umpluseră într'adevăr de folclor și literatură originală ce creștea pe schelele producției populare.

Puteau astfel de concepții să nu-l atragă pe tânărul care până la această dată (1848) dovedise prin inimoasele încercări ale adolescenței, ceea ce avea să spună singur mai târziu:

Sunt suflet în sufletul neamului meu

Și-i cânt bucuria și-amarul ?

Basmul și balada mai sus înfățișate, scrise înainte de data apariției gazetei, nu se desfășurau din ghemul acelorași idei, prezentându-ne un Coșbuc rapsod popular, desprins abia din acea mulțime anonimă ce-și creează operele artei prin înzestrați aleși ? Lucrările adolescenței lui nu erau aproape numai

producțiuni folclorice de felul celor ce se adunau tot mai mult pe meleagurile ardelene ?

Intrarea lui Coșbuc în sfera gravității tribuniste se săvârșea dar cu firescul unui fenomen natural.

3. La 5/14 Decembrie 1884, I. Slavici publica în „*Foița Tribunei*“ prima parte a unei povești populare intitulată de autorul ei: „*Filosofii și plugarii*“ și iscălită cu pseudonimul necunoscut C.Boșcu. Snoava – căci o astfel de producțiune era – avu darul să-i placă mult directorului „*Tribunei*“, ba chiar și spiritului mai pretențios al lui I. Bechnitz, care era un fel de conducător spiritual al gazetei.¹ Grupul tribunist presimțise că se afla în fața unui talent real și-l îndemna pe Slavici să-l descopere neapărat. Prima epistolă îndreptată spre Cluj unde se bănuia că Boșcu este student, se întorsese însă fără a găsi pe misteriosul autor. Abia mai târziu cu prilejul unei treceri a lui Slavici prin Cluj, el putu afla datorită informației tânărului practicant de avocat Iuliu Maniu, că sub tainicul Bocșu se ascundea George Coșbuc, feciorul popii din Hordou. Pseudonimul nu va fi părăsit de poet nici după descoperirea adevăratului său nume. Peste un an, el îl va folosi cu prilejul publicării în „*Familia*“ (1885) a două noi poezii: „*Două întrebări*“ și „*Unde sbor*“?

Să revenim însă la „*Filosofii și plugarii*“, cu care Coșbuc își începea colaborarea la „*Tribuna*“. Ne aflăm din nou în fața unui basm versificat cu tâlc etic. Aceeași inspirație populară cu același izvor întâlnit și în „*Pe pământul Turcului*“: o poveste aflată din gura săteanului Ion Goriță.²

¹ I. Slavici: Coșbuc la „*Tribuna*“, „*Amintiri*“, 1924

² G.B. Duică: „*Luceafărul*“, revistă, 1919.

Cu-ai săi sftnici dela curte, craiul s-a pornit odată

Ca să facă pe câmpie o plimbare 'ndătinată,

începea snoava versificată, de care vorbim, și al cărei vădit obiectiv era înjosirea sftnicilor-filosofi în fața unui biet plugar cu înțelepciune naturală. Se evidențiază încă odată călduroasa simpatie a lui Coșbuc pentru gândirea firească a țaranului, paralel cu disprețul său pentru artificii cărțurăresc. Sftnicii craiului se socoteau într'adevăr cei mai de seamă filosofi ai lumii, se lăudau singuri și indispuneau astfel pe Craiul înțelept care-și propunea să le dea o lecție de bun simț și cuviincioasă purtare. Întâlnirea cu un plugar care răspunsese foarte deștept întrebărilor Craiului, îi oferea prilejul de a-și pune la încercare sftnicii-filosofi. Dacă nu vor tâlcui răspunsurile plugarului, moartea îi va paște.

Basmul se încadra deci tipului folcloric răspândit la multe popoare: deslegarea unor grele întrebări sub amenințarea morții. Sfârșitul încheia – cum spuneam – o lecție de morală:

Nu acela-i om cuminte, care tot mereu vorbește

Despre înțelepciunea-i multă, nu acel ce se fălește.

Că de rost știe pe Plato, nu acela e mintos,

Ci acel ce cu – umilință tace, ține capul jos !

Situațiile foarte hazlii ale basmului au putut cu drept cuvânt să placă tribuniștilor. Umilirea mai ales a sftnicilor-filosofi în fața plugarului, care le lua bani grei spre a le tâlcui răspunsurile și în cele din urmă îi socotea drept „berbeci...de muls“, e o scenă de minunat efect întrecută doar de îndignarea filosofilor ce-și exprimau revolta într'un limbaj semănat comic cu dictoane latinești:

Noi berbeci ? strigă de-odată sftnicii plini de mirare,

Fulmen, tonitra et ventum. Noi berbeci ? Noi la mulsoare ?

*Joe din Olimp și Pluto din Tartar ! Voi Lari, Penați,
Semizei, nimfe și grații și voi furii ascultați !
Unde s'a văzut vreodată un atare lucru. Drace !
Hic crudelis, haec malitia, hoc malumque. Punct și pace.*

Biciul ironiei lui Coșbuc apărea deci de acum și lovea nu numai caracterele, ci și limba cu tendințe erudite. Versul lung se poticnea însă adesea și acum, dovedind stângăcii naturale pentru această vârstă a poetului.

Snoava plăcu mult și deschise lui Coșbuc larg paginile „Tribunei“ sibiene ducând la consacrarea destinului literar al marelui poet. Dela foițe de mână doua, activitatea lui Coșbuc reușea prin „Tribuna“ să ia contact cu un public mai numeros și mai ales. Zarurile fuseseră aruncate și succesul nu putea fi departe.

4. Dacă în cursul primelor luni ale gazetei, Coșbuc se mulțumise ca debut cu publicarea numai a unei singure poezii obținând de îndată recunoașterea tribuniștilor, colaborarea sa deveni mai susținută în cel de-al doilea an al „Tribunei“ în 1885, când poetul se afla încă la studii în Cluj. Și totuși în tot cuprinsul acestui an, Coșbuc publica în gazeta sibiană numai patru lucrări: o traducere liberă cu versuri deosebit de cursive din inspiratul poem al lui *Martin Opitz* (1597 – 1639): „Zlatna“, publicată la 12 Mai 1885, o lungă legendă populară „*Blestem de mamă*“ a cărei tipărire începea la 27 Iulie, povestea mai sus pomenită: „*Pe pământul Turcului*“ mai demult scrisă și publicată dela 27 Octombrie înainte și în sfârșit „*Angelina*“, baladă din Albania, tipărită la 10 Decembrie. În biblioteca populară a Tribunei au trecut din acestea: „*Pe pământul Turcului*“ și „*Blestem de mamă*“, legendă populară din jurul Năsăudului“.

Nu erau totuși singurele producțiuni ale lui Coșbuc din acest an. În notele cu care poetul își încheia volumul „*Fire de tort*“, note scrise cu

indignare și amărăciune uneori, cu indiferență disprețuitoare alteori, provocat fiind de mizeriile literare pe care și el le suferea, poetul citează o serie de lucrări cuprinse în acest volum și scrise în 1885. Era vorba de „Ștefăniță Vodă“, „Pașa Hasan“, „Voichița“, „Minciuna creștinilor“, realizări epice din cele mai însemnate și pe care nu le găsim în „Tribuna“ din motive încă nelămurite.

În gazetă, el publica numai poeme ce se încadrau cu strictețe acelei „direcții populare“ de care vorbise I.Slavici, la care adăuga totuși nota nouă a exotismului – motiv ce va reveni apoi deseori în scrisul său – prin balada albaneză „*Angelina*“.

„*Zlatna*“ lui *Martin Opitz* pe care Coșbuc o prezenta însoțită de note introductive, nu era de sigur aleasă la întâmplare. Poetul silezian reprezenta în poezia germană un important moment artistic și Coșbuc observa că i se spunea „părintele literaturii germane“. Dar firește, nu acesta era motivul principal al traducerii. *Martin Opitz* fusese chemat de principele Bethlen Gábor ca profesor la noua școală din Alba-Iulia unde predă un an. El cunoscuse astfel pe Românii Ardeleni și făcuse cercetări filologice interesante prin faptul că descoperi latinitatea limbii române pentru ochii neîncrezători ai străinilor, la începutul secolului al XVII-lea, înainte de cronicarii acestui veac chiar. În intențiunea lui fusese să scrie și o „*Istorie a Daciei vechi*“. „*Zlatna*“ – o duioasă poemă a prieteniei și a sentimentului de contemplare a liniștitei băi cu acest nume – îl atrase pe Coșbuc atât prin patriarhalitatea dispoziției sufletești ce o trezea, cât și – mai ales – prin amintirea originii noastre. Numai astfel se explica firescul avânt al traducerii, fluidul ei atrăgător.

„În fiecă colibă cu pae-acoperită

Un sânge nobil spune că limba moștenită

Și azi e tot aceeași, că datinele sunt

Păstrate cu credință, c'al vostru 'mbrăcământ

Și jocul chiar, e martor c'aveți trupină veche“

Și Martin Opitz încheia nostalgic:

Oh ! Dacia mea scumpă ! Rămâi în pace dar.

Talentul de traducător al lui Coșbuc se vădea deci și în această „Zlatná“, anticipând marea operă pe care poetul o va întreprinde pe acest domeniu.

„*Blestem de mamă*“ se intitula apoi legenda populară pe care poetul o publica în foiața „Tribunei“, începând cu 23 Iulie și continuând până la 2 August. Și această poveste dezvoltă motivul mamei, care prin atitudinea ei nepotrivită pricinuia rău propriilor ei copii, asemeni cu „*Draga mamei*“. De data aceasta se vorbea însă de blestemul mamei svârlit pe capul fiului care murind nu-i mai putea aduce din depărtări fiica. Legenda se întuneca prin superstițiile din care creștea, prin învierea feciorului mort care își ținea făgăduiala aducându-și sora vie din ținuturi neumbrate, spre a fi deslegat de blestemul mamei. Povestea cu atâtea elemente lugubre se încheia iarăși printr'o ținută etică:

Blestemată să fiu eu

Vai, pentru blestemul meu !

Și ca mine pe vecie

Fie blestemată, fie

Orice mamă s'ar afla

Pe copil a-și blestema.

E și aceasta mai mult culeasă din jurul Năsăudului decât făurită de mâna artistului cult. Versuri scurte, cu rime populare slabe, cu stângăcii care-și au farmecul lor primitiv.

După ce la 27 Octombrie 1885 începuse publicarea basmului „*Pe pământul Turcului*“, Coșbuc mai trimitea din Cluj spre sfârșitul anului „*o baladă din Albania: Angelina*“, tipărită la 10 Decembrie. Cu aceasta, Coșbuc intra în împărăția sud-estului european de unde desgrota sângeroasa faptă a

viteazului Dumitru ce-și ucisese iubita și pe feciorul ce-l înșelase. Cruzimile albaneze mai aveau să-l preocupe pe Coșbuc și mai târziu ca de pildă în „Balada albaneză“, tipărită la 20 Sept. 1889 tot în „Tribuna“. Materialul epic era de sigur bogat în Balcani, faptele surprinzător de sălbatice, instinctele fără frâu. Desvoltarea lor corespundea de altfel mentalității populare, setoase totdeauna de întâmplări neobișnuite, cu înfăptuiri de minuni sau brutalități groaznice.

5. Nici anul următor – 1886 nu accelera colaborarea lui Coșbuc la „Tribuna“. Ea se desfășura și acum cu o raritate inexplicabilă față de entuziasta primire ce i se făcuse poetului de către tribuniști. În cursul anului el nu publica decât următoarele cinci lucrări: *Atque nos* (13 Martie), *Fata Craiului din Cetini* (29 Martie – 10 Aprilie), *Cântec* (22 Mai), *Draga mamei* (25 Mai, scrisă la Năsăud în 1883), *Dragoste păcurărească* (3 Aug.).

În Biblioteca Tribunei apăreau: „*Blestem de mamă*“ ed. II-a, „*Fata Craiului din Cetini*“ și „*Draga mamei*“.

Atques nos desfășura în versuri lungi pline de un neînfrânat entuziasm, admirația poetului pentru acea lume a basmelor în care inspirația sa se complăcea cu atâta pasiune. O trecere în revistă a eroilor poveștilor populare ce se încheia cu fericita constatare că prin ei ne legăm și noi de „vrednicii rășboinici dela Tibru și Olimp“. Oda era prețioasă prin unele mărturisiri ale poetului care-și explica dragostea de basm:

Ah ! îmi place mult povestea, căci poporul ne descrie

Singur el pe sine însuși în povești și-mi place mie

S'ascult pe popor ca astfel să observ cum s'a descris.

Versurile sunt prozaice, enumărările abundente dovedesc o bogată cunoaștere a folclorului, cantitatea întunecă însă calitatea, căci afară de mișcarea versurilor, nu se rețin alte frumuseți.

„*Fata Craiului din Cetini*“ trimisă din Cluj și datată de poet: Febr. 1886, despletea de asemeni beteala unui lung basm în care dintre cei trei feciori ai lui Tabără Împărat doar cel din urmă – Trandafir – se dovedea vrednic de a cuceri pe fata Craiului Încetinat învingând firește, grele piedici. Tipul folcloric desvoltat era destul de răspândit: răsplătirea prin nuntă a celui ce săvârșește fapte mari.

„*Cântecul*“ din 22 Mai, aducea o baladă de aceeași factură populară, în care poetul evoca pe Ștefan vorbind ostașilor despre dușmanii amenințători. Fiecare tiradă se sfârșea cu aprobarea spontană și unanimă a oștilor într'un mod cu totul naiv:

*Iar când Ștefan înceta
Oastea 'ntreagă repeta:
Să trăiești Măria Ta !*

„*Dragostea păcurărească*“ tipărită la 3 August, cânta jalea păstorului ce trebuia să-și părăsească turma și poenele spre a se duce la cătănie.

<i>Vai și Neamțul nu-i milos</i>	<i>Numai om să fii frumos;</i>
<i>Nu se uită și nu cată</i>	<i>Te desbracă și te tunde</i>
<i>De-i ești frate, de-i ești tată,</i>	<i>Și cătană te răspunde.</i>

Doina era interesantă pentru că anticipa motivul păstoresc care va apare uneori în poezia lui Coșbuc de mai târziu. (Vezi de pildă „*Păstorița*“ și „*Recrutul*“ din vol. „*Balade și idile*“).

6. În pragul lui 1887, legăturile lui Coșbuc cu „*Tribuna*“ sibiană se înteteau însă, colaborarea sa devenea mai vie nu numai ca număr de poeme, dar și prin faptul că de acum va intra în redacție chiar, părăsind Clujul spre a se muta în centrul culturii ardelenesti care era Sibiul sfârșitului de veac. Noul demers al lui Slavici – de data aceasta la Hordou – își avea efectul dorit. Talentul lui Coșbuc trebuia cultivat de tribuniști asigurându-i-se un loc

redacțional, o „sinecură“ cum o numea poetul însuși, și care îmbrăca o formă destul de umoristică. Personalul redacțional fiind la această dată complet, crearea unui nou post neprevăzut în buget urma să fie motivată printr'o extindere a activității gazetei.¹ Și aceasta se făcu într'adevăr în latura economică. Poetului i se dădu însemnata însărcinare de a transcrie prețurile pieții Sibiului privind diferitele soiuri de alimente și mai apoi de a culege „varietăți“ – întâmplări nemaivăzute – menite a minuna liniștita imaginație a burghezilor locali. 60 de florini alcătuiau răsplata lunară a acestei poetice ocupațiuni, pe care Coșbuc o îndeplinea conștiincios ca pe orice fel de muncă. El nota deci zilnic pentru „Tribuna“ date ca acestea: *Duminică 1/13 Februarie 1887*: grâul hl 74-84 chile, fl. 5,50–6,30; grâu amestecat 68–72 chile, fl. 4,20–5,10; mazăre 76-80 chile, fl. 4,50–5,30, după care urmau foarte interesantele prețuri ale făinii, felurilor de carne, slăninei ș.a. Presupunem că fantazia care-l mâna pe Coșbuc prin sclipitoarea împărăție a basmelor nu-l va fi îndemnat să semene cu hiperbole prețurile zilei, răspândind groază printre cumpătatele gospodine sibiene. Mai târziu el avu să contribuie la desfătarea lumii cititoare cu „varietăți“ precum: „arta de a râde“, „persoane în vârstă de 90 de ani“, „la un examen de general“, „o moștenire explosivă“ și ejusdem farinae, pe care le găsim regulat în toate numerile „Tribunei“, bineînțelele neiscălite.

Faptul biografic pe care trebuie să-l reținem, rămâne însă trecerea lui Coșbuc la Sibiu. Asupra datei se deschid totuși – ca de multe ori în vaga noastră istorie literară – mari controverse. Enciclopedia lui Diaconovici fixează anul 1884, poetul petrecând prin urmare cinci ani aci întrucât la 1889 pleacă în România. Aceeași dată o citează și unii dintre bătrânii ce i-au supraviețuit. O scurtă prezentare a istoriei literare a dlui *N. Tcaciuc-Albu* dela Cernăuți (1937) socotește de asemeni că poetul ar fi stat în Sibiu „*vreo cinci*

¹ I. Slavici: Amintiri

ani“. Și această părere se fixează în jurul lui 1884 deci. Iată însă că în discursul său de recepție la Academia Română, *Octavian Goga* observa că poetul „s'a ocrotit la ziarul „Tribuna „vreo 3 ani și mai bine“¹, iar E(ne) H(odoș) – colaborator de seamă al „Tribunei“, în viață – scrie „*poetul Coșbuc a stat ultimii doi ani (1888-89) printre zidurile bătrânului oraș cu încântătoare împrejurimi*“.² Între 5 și 2 ani, diferența e desigur sensibilă și ilustrează încă odată precara situație a istoriei noastre literare, când e vorba de fixarea unor date precise. După părerea noastră care se rezimă pe înseși însemnările lui Coșbuc ce și-a fixat singur locul și data unora dintre poezii – „*Filosofii și plugarii*“ a fost astfel trimisă din Cluj și tipărită la 5 Dec. 1884, „*Angelina*“ de asemeni din Cluj și tipărită la 10 Dec. 1885, apoi „*Atque nos*“ din Cluj, publicată la 13 Martie 1886 și „*Cântec*“ la 22 Mai 1886 – poetul va fi venit la Sibiu cel mai de vreme la sfârșitul lui 1886, părăsindu-și studiile universitare dela Cluj rămânând aci până la 1889, când chemarea lui Titu Maiorescu îl va duce în vechea țară. Data ne este confirmată și de bătrânul director în pensie *Dumitru Lăpădat* din Săliște care l-a cunoscut pe vremuri binevoind a ne comunica o seamă de amintiri despre poet. Când veni la Sibiu, studentul Coșbuc „*era pe atunci trecut ceva peste 20 de ani*“ ne scrie d-sa.

Mediul sibian surprinzând pe poet în plină tinerețe, cu studiile universitare neterminate, dar cu dorul unei pregătiri continue ce caracterizează pe adevăratul intelectual, avea să însemne deci primul lui contact direct cu viața, cu plăcerile și desamăgirile ei. El urma să-i desăvârșească și cultura pe care Coșbuc nu contenea a și-o culege harnic. Era însă mediul sibian prielnic unui astfel de proces ? Iată un fapt de care nu ne putem într'adevăr îndoii.

¹ Oct. Goga: G. Coșbuc, Acad. Rom. pg. 19.

² „Calendarul Săteanului“, Sibiu, 1934, pg. 131.

Făcând abstracție de cultura germană, care plutea în toate ungherile orașului și pentru care Coșbuc avea mai vechi afinități, redacția „Tribunei“ era ea însăși o aleasă școală a vieții politice și culturale, un loc de întâlnire a unor distinse spirite. Directorul gazetei *I. Slavici* – față de care Coșbuc se arăta foarte respectuos făcându-și datoria cu exces de zel – se afla în aceasta vreme înconjurat de gloria literară a volumului său de „Novele din popor“ (1881) și de faima de a fi trecut, alături de Eminescu, prin redacția „Timpului“, după ce mai înainte primise botezul junimist. Minte cumpănită, cu o pregătire conștiințioasă, I. Slavici era ardeleanul care reprezenta concepția literară a junimismului și direcția populară, însemnând pentru Coșbuc și îndemnul spre România. O altă figură de seamă a „Tribunei“ era Ion Bechnitz despre care Slavici spunea că „în ceea ce privește cultura generală – era mai presus de toți intelectualii români cu care am avut parte să lucrez împreună“¹. Se alăturau apoi *Septimiu Albini* despre care același Slavici ne spunea că „era una din cele mai distinse puteri didactice ale noastre“, *Barcianu*, *Crișan*, frații *Brote*, protopopul Sibiului *Sim. Popescu*, al Săliștei *Dr. Maior*, *I. Russu-Șirianu* și mai târziu învățatul *Gh. Bogdan-Duică*, ce constituiau cu toții un cerc literar superior – după părerea celui din urmă – societății brașovene contemporane.

De acest distins mediu intelectual, Coșbuc a profitat cu prisosință tocmai în anii formației sale. Obiceiul convenirilor sociale – ca un frumos semn al civilizației – era foarte răspândit între tribuniștii cari se adunau în fiecare Vineri seara în jurul directorului Slavici discutând probleme politice, chestiuni bisericești, gramatică și literatură în legătură cu redactarea gazetei. „*Venea și Coșbuc la aceste întruniri*“ scria în amintirile sale Enea Hodoș. Dar în redacția „*Tribunei*“ chiar, fie cea din strada cu acest nume astăzi, fie în Gh.

¹ I. Slavici: *Lumea prin care am trecut*, pg. 94.

Lazăr 11, discuțiunile nu mai conteneau. Slavici ne vorbește mai ales de plăcerea lui Coșbuc de a discuta chestiuni de tehnică literară, limbă, gramatică și stil cu el, cu Bechnitz, cu Dr. Crișan, cu Barcianu, cu D. Comșa.¹ Figura poetului în cadrul redacției ne-o zugrăvește odată Gh. Bogdan-Duică, ce venise dela Brașov spre a-l cunoaște, după ce-i apreciase versurile. Impresia criticului se creiona astfel: „*Ce deosebire între energia ce-mi închipuiam și ce găsii. Era plecat modest pe masa sa de redacție scriind „varietăți“ serioase și glumețe*“.²

Să reluăm însă firul întrerupt al colaborării sale la „*Tribuna*“, în calitate de redactor de data aceasta.

În cursul lui 1887, Coșbuc va publica în gazetă două basme și anume: „*Fulger*“ (la 9 Ian.) și „*Tulnic și Lioara*“ (la 23 Oct.), trei legende etiologice „*Brâul Cosânzenii*“ (la 17 Ian.), „*Izvor de apă vie*“ (la 28 Iunie) și „*Armingeni*“ (la 18 iulie), o anecdotă fără vreo însemnătate literară după Langbein – „*Dedesupt și deasupra*“ (la 25 Ian.) – povestea morală în versuri a episcopului *Paul de Nola* (la 9 Iulie), „*Non omnis moriar*“ cu prilejul morții lui *Tim. Cipariu* (la 25 Aug.) două foiletoane de traduceri după *O.C. Waldau*: „*Rozele albe*“ (la 7 Oct. și 14 Oct.) și în sfârșit „*Străjerul*“ (la 25 Dec.). În biblioteca populară apărea numai „*Fulger*“, poveste în versuri.

Față de cele cinci piese ale anului trecut, prezența lui Coșbuc la Sibiu și în redacția „*Tribunei*“ aducea o mai mare rodnicie. În aceeași vreme mai datează el și alte bucăți trecute apoi în „*Fire de tort*“ ca : *Hafis*, *Scara*, *Unul ca o sută*, *Rândunica*. Ritmul producției lui se accelera în mod vădit, ceea ce

¹ I. Slavici: Coșbuc la „*Tribuna*“.

² Gh. B-Duică: „*Luceafărul*“ 1919.

exprima de sigur și viul îndemn al mediului sibian tribunist și prețuirea entuziastă pe care poetul o găsisese aci.

„Fulger“ desfășura de asemeni motivul folcloric pe care l-am mai întâlnit în „Fata Craiului din Cetini“: răsplătirea cu nuntă în urma săvârșirii unor fapte mari. Față de tipul folcloric pe care până acum Coșbuc îl respectase, apăreau însă însemnate devieri ce dovedeau părăsirea în parte a mentalității populare. Fulger își propunea să cucerească mâna fetei lui Volbură Împărat izbândind în faptele ce i se cereau, numai cu sprijinul fetei ce-i da o năframă și un inel cu puteri magice. Lipsit de ajutorul fetei la ultima probă, Fulger – plecat spre țara lui Salbă Împărat – nu se mai întoarce. O notă de duioasă umanitate introducea Coșbuc prin sprijinul pe care fata îl da eroului care-i plăcea. Prin tristul sfârșit pe care apoi „Moartea lui Fulger“ îl va desăvârși, se lua basmului mulțumirea sufletească dorită de obicei de artiștii populari. O melancolie neagră și un regret cu ecouri prelungi dădeau sfârșitului de basm o rezonanță de o mai artistică aureolă. O versificație mai sigură, mai cursivă, desvăluia un studiu înaintat al măestriei poetice.

Înrudită prin final cu aceasta, e povestea lui „Tulnic și a Lioarei“, publicată spre sfârșitul anului. Lioara – fata bunului împărat Stâlpeș va fi răpită de un năprasnic smeu. Logodnicul ei – Codru-Tulnic – va încerca zadarnic s'o mântuiască. Eroismul extraordinar al basmelor dinainte se va umaniza deci încă odată prin înregistrarea unei înfrângeri. „Tulnic și Lioara“ va străluci însă mai ales printr'o scilipitoare portretizare a eroilor. Aur astral și marmoră de zei vor încheia trupul Lioarei:

*Avea doi ochi albaștri ca cerul și-avea
Obraz rotund și rumen și plete-avea bălaie,
Pe umeri doi luceferi de-o nobilă văpaie
Păreau că-i joacă tainic și'n jocul lor domol*

*Aruncă vâl de aur pe-al umerilor gol.
Și râsul ei, ca marmor cioplit de zei, pe care
Zări sfinte se răsfață din luna ce răsare.*

Va fi unul din primele portrete neuitate pe care apoi Coșbuc le va relua deseori în opera sa.

Cele două de mai sus basme urmau să se închege – după chiar mărturisirea poetului - într'o mai largă idee a unui ciclu epic cu tendința de a rotunji o epopee, întreprindere pe care Coșbuc n'a realizat-o totuși. Din insulele rămase disparat nu se poate reconstitui arhipelagul epopeii, al cărui spirit vast poetul și-l însușise din operele clasicității.

„Izvor de apă vie“ e un lung și dureros basm, dar mai ales una din acele legende etiologice atât de iubite de popor. Tema o constituia încercarea de a explica pe căile ocolite ale fantaziei populare existența renumitului „izvor de apă vie“. Cutremurătoarea poveste a fiorosului Craiu-Sânger se depăna în versuri de o siguranță tot mai deplină:

*Pe vremea când balauri și searbăde arătări
Aveau culcuș în peșteri de munți și pe sub mări ...*

Întunecatului Craiu își pedepsea nemilos uneori fata pentru că i se păruse că iubirea se apropiase de ea, izgonind-o și ferecând-o în codru. Bându-și de istovitoare sete propriile ei lacrimi, va fi transformată în „izvorul de apă vie“ din care mai târziu va bea codrul împărat ce va deveni însă un îngrozitor balaur.

Ca și „Draga mamei“ și „Blestem de mamă“ și aceasta desvolta o temă ce părea dragă lui Coșbuc: pedepsirea părintelui ce tulbura fericirea copilului său. Basmul nu se oprea însă la pura expunere a faptelor. Un caracter explicativ și prin urmare legendar îmbrățișa el, odată ce basmul tălmăcea existența izvorului de apă vie și a balaurului păzitor. Dar poetul mergea și mai

departe socotind că fiecare dintre noi poartă în pieptul lui un astfel de „izvor de apă vie“:

*E lacrimă ! Căci poartă un cer întreg cu ea
Și 'n ea stau toate-acele puteri mari ale firii,
Izvoarele credinții, nădejzii și iubirii.*

În aceeași categorie a legendei etiologice se încadra și un basm ca „Brâul Cosânzenii“ pe care prețuirea artistică a lui Coșbuc – cu unele eliminări de strofe diluate – a trecut-o în volumul de „Balade și idile“. Legenda explica brâul multicolor al curcubeului prin brâul Ilenii.

„Armingeni“ explica de asemeni prin tradiție etiologică împodobirea cu verdeață a caselor țărănești în prima zi de Mai. Poetul a republicat-o și pe aceasta în „Balade și idile“.

Un moment dureros al anului 1887, îl alcătui pentru Românii de pretutindeni, dar mai ales pentru Ardeleni, moartea lui Timoteiu Cipariu. „Tribuna“ nu putea să nu însemneze cu amare lacrimi greaua pierdere. Coșbuc și-a înstrunat atunci coardele lirei și a cântat slava marelui dispărut publicând la 25 Aug. „*Non omnis moriar*“. Avântul poetului tindea să depășească ocazionalul ridicându-se la o idee generală:

*Trei scânduri și-o movilă de glii nu pot s'ascundă
Pe-un om iubit de-o lume, pe-un om de fapte mari.
Un neam întreg ce plânge, strigat-a să răspundă
Că'n veac va recunoaște cu-o inimă profundă
Pe marele Cipariu.*

„Străjerul“ se intitula în sfârșit balada pe care Coșbuc o publica de Crăciunul lui 1887. Subiectul era oarecum ocazional prin zugrăvirea în culori dureroase a suferinței unei mame al cărui fiu murea de foame și frig, în timp ce

ea însăși își sfârșea zilele în închisoare unde străjerul o svârlise socotind-o hoață. De o realizare estetică îndoielnică, balada era interesantă prin nota socială pe care o aducea, desvăluind tragicele suferințe ale săracilor. Ea anticipa cu mult poemul de mari sbateri sociale: „*Noi vrem pământ*“, prin sâmburele ei esențial.

7. Al doilea an al lui Coșbuc în redacția „Tribunei“ (1888) va deveni și cel mai bogat în roade. O recoltă întreită față de anul precedent se va lăsa culeasă. Relativa timiditate a începutului părea cu totul înlăturată și în admirația lumii cititoare ca și a redacției prețuitoare – poemele, baladele, anecdotele, basmele curgeau în valuri. Izvorul creației se eliberase de orice constrângeri și inspirația izbucnea vulcanic. Erau săptămâni în cari Coșbuc dăruia câte trei piese. „Tribuna“ publica în această epocă – nu mai puțin de 32 lucrări, în timp ce numai 11 tipărise în anul dinainte și numai 5 în 1886. La cele publicate în gazetă, se adăuga însă un bogat seceriș care nu apărea în „Tribuna“. Încă 14 din cele mai însemnate lucrări ale sale („*Seara*“, „*În miezul verii*“, „*Ideal*“, etc.) erau scrise – după propria lui mărturisire în acest an. Mediul sibian va fi fost dar uimitor de prielnic producției sale poetice ce devenea tot mai luxuriantă. O excelentă dispoziție a sufletului mărturiseau versurile poetului din acest răstimp. În fruntea lor, stătea de altfel cantitativ vorbind, mulțimea „*Anacreonticelor*“ alcătuind jumătate aproape din toată producțiunea anului. O nestăvilă bucurie a vieții năvalnice, o frenezie a dragostei, un neînfrânat entuziasm bahic, alături de scenele grațioase și cochet glumețe ale iubirii, răsăreau în fiecare din aceste versuri spumoase ca vinul. Să însemnăm aci doar câteva momente ale avântului său bahic:

Luna bea raze de soare

Tot în fire bea mereu,

Numai eu să nu beau oare ?

Taci și lasă-mă să beu.

(„Anacreontică“, 9 Ian. 1888).

Nota șăgalnică a idilei pe motivul: e păcat să săruți:

Oh ! dar mama mea pe mine

Câte dăți m'a sărutat.

Și-a făcut păcat? Hei Rado

Te sărut că nu-i păcat.

(„Anacreontică“, 11 Martie 1888).

Caracterul artistic al traducerii se războia aci cu anume sincerități ale momentului bunelor dispoziții ce se exprimau uneori direct, fără ocoliri imagiste:

Câte picuri de rouă pe frunze, sclipesc

Atâtea pahare de vin să golesc !

(„Anacreontică“, 10 Martie 1888).

Anecdota apărea și în alte două piese ca „*Logica augurilor*“ (13 Ian.) și „*Gramatica și medicul*“ (15 Ian.).

Iubirea continua a fi cea mai de seamă preocupare a poetului. Alături de formele ușoare ale anacreonticelor, ea îmbrăca veștmânt tragic în „*Rodovica*“ (15 Mai) în care iubita-și sdrobea trupul sub roata morii, când afla de moartea alesului ei, în „*Ceas rău*“ (1 Iunie) în care fata suferea chinurile desamăgirii în timp ce mama atribuia totul superstiției „ceasului rău“, în „*La logodnă*“ (26 Iunie) unde iubirea tinerelor se arcuia pe de-asupra cadavrului unui rival. Cernita haină a elegiei o întâlnim apoi în „*Epilog*“ (21 Oct.) în care poetul suspina eminescian:

Amoru-mi trist l-am îngropat,

L-am îngropat de viu !

Aprinsă în vâlvătăi erotice ardea de asemeni „*Sulamita*“ (5 Oct.) a cărei frumusețe sbucnea din versuri descriptive de-o strălucitoare plasticitate:

Șiragul dinților tăi, des, C'un turn de marmur care nu-i
Ca turma păscătoare Frumosul gât asemeni ?
De oi nesterpe, care ies Și fâțele-s ca doi pui
Șireag din scaldătoare ! De cerb ce se nasc gemeni!

În forme mai stăpânite, iubirea apărea și în „*De cea din urmă dată*“ (22 Martie).

Din împărăția basmelor se publica și-acum tragedia „*Teotolindei*“ (23 Aprilie) pe tema de mai multe ori tratată de Coșbuc a nefericitului amestec al părinților în dragostea copiilor, aidoma ca în „*Blestem de mamă*“, „*Draga mamei*“, „*Izvor de apă vie*“ – și apoi „*Patru portărei*“ (30 Aprilie) cu eroi ce încercau zadarnic să smulgă smeului pe fata lui Trăsnet Împărat, bucată menită și ea a face parte din ciclul de poeme epice visat de poet.

De un cuprins cu subiect mai depărtat, din antichitate sau din ținuturi exotice se bucura „*Atletul din Argos*“ (21 Ian.) sau „*Vânătoarea din Mogul*“ (5 Aprilie). Cea din urmă aducea unul din acele senzaționale și impresionante momente de baladă, cum totdeauna poetul știa alege. E cutremurătoare faptă a unui „han al hanilor“ care-și ucidea sclavul pentru că îndrăznise să-i omoare tigru cu care se afla în groasnica încheștare ce-i putea aduce chiar moartea.

Aceluiași an al activității sale sibiene îi aparținea o variată jerbă de traduceri în frunte cu furtunosul „*Mazeppa*“ al *Lordului Byron* (7 Iunie), „*Războiul*“ de *Carmen Sylva* (1 Ian.) – traducerile din opera reginei îl vor preocupa mai târziu –, „*Împăratul Frideric III* de *François Copée* (17 Martie), „*Târg rău după Chamisso* (29 Iunie).

Din bogatul rod publicat în „*Tribuna*“ acestui an, Coșbuc nu va alege totuși decât foarte puține piese pentru volumele sale. O cenzură artistică de o

deosebită severitate cu sine însuși l-a împiedicat desigur. Au trecut în „Balade și idile“: „Anacreontica“ (24 Martie) sub titlul „Cântec“ și „Crăiasa Zânelor“ (9 Oct.), basm și acesta, fără cutremurări tragice însă, sglobiu și glumeț prin fapta feciorului de împărat care se strecura în chip de fată în palatul zânelor spre a răpi inima crăiesii lor. Piesa aduna ca într'un scrin cu juvaeruri multe din calitățile lui Coșbuc: fantezie sclipitoare, putere descriptivă strălucitoare, grație și acea notă șăgalnică ce-i era atât de proprie.

8. Ajungem în sfârșit la ultimul an al activității sibiene a lui *George Coșbuc* (1889), când după ce-și va împodobi poezia cu o salbă de capod'opere, va părăsi cetatea Sibiului și „Tribuna“ spre a asculta chemarea lui Maiorescu fermecat de „*Nunta Zamferei*“, publicată tot în această vreme. Cantitativ, curba rodniciei poetului e acum în scădere. Nici jumătate din versurile anului precedent nu tipărește el în gazetă. Și totuși e cel mai prețios an, calitativ vorbind, al producțiunii sale. Din cele 13 piese tipărite în „Tribuna“, nouă au fost socotite demne de lumina aleasă a volumului de „Balade și idile“. Treceau într'adevărul pragul cărții – expresie a unei foarte pretențioase selecționări artistice – opere ale grației idilice precum: „*Rada*“ publicată mai întâi în „Tribuna“ (3 Ian.) „*Mânioasa*“ (25 Martie). „*Numai una*“ (29 Martie), „*Romanță*“ (4 Aprilie), magnifica „*Nuntă a Zamferei*“ (12 Mai), „*Nu te-ai priceput*“ (5 Aug.), balade cu desfășurări tragice ca „*Furia violonistului*“ (12 Ian. în gazetă cu titlul „*Carol IX*“), „*Fata morarului*“ (16 Aprilie), „*Balada Albaneză*“ (20 Sept.). Nu cunoșteau consacrarea volumului două traduceri: *Maronita* (31 Mai), *Actul V. după Bormann* (3 Dec.), spiritualul joc de cuvinte în jurul noțiunii de drept și dreptate care dovedea un foarte nuanțat simț al limbii, intitulat *Dr. Juris* (7 Martie) și erotica aureolată religios „*În biserică*“ (5 Martie).

Nu mai este de sigur necesară aci o valorificare estetică a pieselor mai sus citate pe care le-a prețuit mai întâi spiritul artistic al lui Coșbuc însuși. Critica le-a înălțat de mult printre operele ce consacră definitiv peste variațiuni și opoziții, un nume. Ceea ce suntem obligați a sublinia într'un studiu ca acesta, e aspectul deosebit față de volum, al pieselor din „Tribuna“. Se poate determina astfel și stadiul artistic la care ajunsese poetul în anii săi sibieni, în raport cu faza mai târzie a volumului.

În genere, „*baladele și idilele*“ trecute din foile „Tribunei“ în volum n'au cunoscut transformări remarcabile. Talentul lui Coșbuc ajunsese dar în ultimul an sibian la o deplină stăpânire a mijloacelor sale artistice. Schimbările pe cari unele piese le vor suferi totuși, au numai o însemnătate secundară. Sunt uneori eliminări de strofe ce diluau efectul, dar de cele mai multeori transformări lingvistice de o culoare ardelenescă prea specifică prin infiltrațiuni străine. Aceste deosebiri desvăluiesc însă tocmai acel aspect local al poeziei lui Coșbuc care ne interesează mai mult aci.

Înlăturări de strofe prin concentrare artistică spre a evita repetarea motivului dominant, întâlnim în „*Mânioasa*“ a cărei strofă din gazetă e suprimată. O reproducem cu observația că în primele și ultimile versuri se strecura o notă mai prozaică datorită vocabularului popular:

<i>Doamne ! Că 'n pământ mă bagă</i>	<i>Alt fecior poate-i stă-n drum ?</i>
<i>Când eu nu-mi știu vina mea !</i>	<i>Să n-am raiu de nu-l sugrum</i>
<i>O ! de n'aș avea-o dragă,</i>	<i>Lina numai ea frumoasă.</i>
<i>Nici nu mi-ar păsa de ea -</i>	<i>Numai eu să-i fiu plăcut</i>
<i>Dar mi-e dragă numai ea.</i>	<i>Și azi Lina-i mânioasă !</i>
<i>Și de ce-i azi supărată !</i>	<i>Mânioasă !</i>
<i>M'a văzut cu altă fată,</i>	<i>Ea chiar azi e mânioasă</i>
<i>Am vorbit-o rău vreodată ?</i>	<i>Și chiar azi vream s'o sărut !</i>

Din „*Fata morarului*“, Coșbuc înlătura de asemeni refrenul baladei care suna:

O noapte, numai o noapte *O lasă-mă numai o noapte,*
Și cât de scurtă e-o noapte; *Iubita-mi în casă la voi.*

cu totul banal, cu iz de slabă romanță lăutărească.

Mai interesante sunt suprimările din motive lingvistice fiindcă descoperă – cum spuneam – caracterul local al operei.

Strălucitoarea „*Nuntă a Zamferei*“ care aduna sintetic toate marile calități ale basmului coșbucian și pe care poetul o îmbrăcase în straele celui mai cristalin graiu popular, avea în paginile „*Tribunei*“ unele asperități de străină origine pe care scriitorul a știut să le înlătore. Strofa I a basmului publicată în gazetă lipsește în întregime din volum. Ea suna:

A fost ce-a fost, de n'ar fi fost *A fost o nuntă mai de mult*
Nu și-ar avea povestea rost, *Și-a fost o vatră de tumult*
Și ce-ar fi drept din câte-ascult ! *Întregul Ost.*

Era de sigur o introducere inutilă odată ce încerca să rezume foarte vag, anticipat basmul, dar mai supărător părea sfârșitul cu acel nemțesc „*Ost*“. O adevărată goană de exterminare a acestei vocabule întreprindea de altfel Coșbuc. În aceeași baladă, mai apărea de încă două ori „*ostul*“: „*La Ținteș împărat din „Ost*“ și „*De când răsare soare 'n Ost*“ versuri al căror sens însuși e schimbat în volum prin:

„Și Ținteș cel mai trainic rost
și
A fost atâta chiu și cânt
Cum nu s'a pomenit cuvânt.

Un alt nemțism pe care Coșbuc îl va înlocui, va apărea în una din strofele finale ale baladei având totuși acolo un rost umoristic vădit pentru localnicii cari foloseau acest cuvânt.

*Văzându-l stând într'un prilaz
Pe Statu-Palmă-Barbă-Cot,
L-a prins la joc și mic de tot,
Juca piticul ca pe drot
Și făcea haz.*

„Drotul“ acesta era aci de toată frumusețea, hazliu cum nu se mai putea. Purificarea limbii i-a provocat însă eliminarea și versurile au devenit mai puțin umoristice, după cum urmează:

*L-a pus la joc ! Și 'ntre popor
Sărea piticu 'ntr'un picior
De nu-și da rând.*

Altădată poetul elimina din aceeași baladă un latinism. În loc de: „*Superbii cai jucau în salt*“, din gazetă, va modifica în volum: „*Voinicii cai spumau în salt*“, vers mai bogat în imagini.

O altă îndreptare dovedea apoi consacrarea expresiei autentice. În locul formei verbale: „*De cum se făptuiră zorii*“, refăcea formula mai românească: „*De cum a dat în fapt de zori*“.

Inestetic și cu lexic provincial, i s'au părut cu drept cuvânt și următoarele versuri, eliminate din „*Nu te-ai priceput*“:

*Ca să vezi că sunt zăludă
Simțeam ciuda cum ne-asudă.*

Toate aceste modificări erau însă – cum spuneam – secundare, nu atingeau fondul însuși al inspirației, liniile mari ale construcției operei sau vestmântul lor poetic.

Activitatea sibiană a lui Coșbuc prin multele ei calități – trebuia să trezească deci puternice ecouri în Ardeal – unde – mai ales – era răspândită „Tribuna“. O baladă ca „*Nunta Zamferei*“ nu putea trece neobservată nici în vechea țară, care prin Titu Maiorescu o reproducea trei ani după apariția ei în gazeta sibiană, în „*Convorbiri literare*“. Ceea ce e neîndoios, e de sigur faptul că drumul vieții și carierii lui Coșbuc se hotărâse prin activitatea lui de aici, din Sibiu, activitate care va cunoaște curând consacrarea junimistă.

9. Expunerea străduințelor poetice ale marelui scriitor se oprește aci, în pragul lui 1890, când Coșbuc părăsește Sibiul pentru București. E momentul să înșirăm acum câteva din amintirile contemporanilor asupra vieții pe care poetul o ducea în cetate, deși ele nu au decât rareori raporturi cu opera.

Sunt nevoit să-mi exprim cu acest prilej regretul cel mai viu pentru faptul că foarte puțini s'au gândit la vreme pe când prietenii și tovarășii poetului mai trăiau încă, să adune atâtea prețioase informațiuni nu numai asupra vieții omului, dar și asupra împrejurărilor plâsmuirii operei însăși. În cetatea Sibiului s'au frământat totuși toate gândurile și visurile tinereții sale, aci s'au încordat strunele, s'au pornit cele mai entuziaste avânturi ale poetului. Urmele au fost însă șterse nemilos de vreme și moarte. Cercetătorul literar nu poate înregistra deci decât ecourile vagi ale unor amintiri înșelătoare sau mici fapte fără vreo însemnătate deosebită. Prin nepăsarea multora, evocarea omului întâmpină deci crude piedici și abia de se poate sfielnic schița în linii șterse de colbul vremii.

Tînărul student George Coșbuc fusese iubit de societatea sibiană încă dinaintea descălecării sale în urbea care-l chemase prin Slavici. Un mediu cald învăluitoare avea să-l primească deci dela început cu tribuniștii în frunte, firește,

Coșbuc se înfățișa ca un tânăr modest, mai mult tăcut, contemplativ.¹ Primele legături cu tinerii de vârsta sa le-a înnodat cu elevii Seminarului Andreian cu care întreținea adesea vii discuțiuni literare și mai puțin politice. Felul lor de viață era în parte și al lui. Nu-și organiza gospodărește traiul. În afara obligațiilor ce-i impunea gazeta, o fire de desăvârșit boem îl caracteriza. Singur mărturisea de altfel: „*Mi-e groază de orice regularitate a timpului: nu hotărâsc niciodată nimic înainte și toate le las la bunul plac al momentului.*”² Producțiunea sa literară trăia de asemeni sub zodia aceleași libertăți. Capriciul colaborării la „Tribuna“ chiar, e vădit pentru cine urmărește lista scrierilor sale, când prea dese, urmând număr de număr, când distanțate prin săptămâni sau luni întregi. O setoasă nevoie de societate alterna cu o înclinare către singurătate sau mai ales către cercuri mici de prieteni. Sibienii îl îndrăgiseră atâta încât se băteau să-l aibă la masă, dar Coșbuc nu se prea ținea de vorbă. Îl fura apa vreunei lecturi sau se pierdea în vreo discuție aprinsă cu prietenii. Lua parte la întrunirile tribuniste de Vineri seara care se țineau la Cafeneaua Habermann (azi Bulevard) de pe atunci sau în alte localuri, dar de multe ori vremea frumoasă îl plimba pe la periferiile Sibiului, spre Sub Arini sau prin cimitirul de pe lângă zidurile orașului, unul din locurile lui favorite.³ Boemia lui se manifesta și în împrejurări care ar fi cerut deopotrivă grijă și prudență. Slavici ne înșiruie astfel peripețiile prin care au trecut tribuniștii spre a-l trimite la Cercul de recrutare din Năsăud unde era chemat cu *Befehl* crăiesc. Spre a-l sili să plece, i-au luat până și bilet de drum prin Copșa. La Blaj

¹ G.B. Duică: O zi la Sibiu cu Coșbuc (“Luceafărul”).

D-tru Lăpădat: Amintiri din tinerețea lui Coșbuc (în manuscris).

² G. Coșbuc: Versuri și proză, Caransebeș, 1897; p.8

³ E(nea) H(odoș): G. Coșbuc în Sibiu, în “Calendarul bunului creștin”, 1934.

întâlnindu-se însă cu Al. Hodoș a poposit pur și simplu acolo și s'a întors la Sibiu nerecrutat.

În cetatea cu zidurile roșii, Coșbuc adusese însă cu sine – doldora de visuri și amintiri ale copilăriei – satul năsăudean, Telciul vecin nașterii sale, vieața sănătoasă și voioasă a țaranului grănicer contemplativ, dar și realist, adânc și cu sete înfipt în pământul ardelenesc pe care-l păzea și pentru alții. În urbea de multe ori posacă, cu atâtea figuri străine, cu vorbă de altfel decât graiul său, Coșbuc va fi simțit adesea nostalgia meleagurilor de unde venea sau a sufletului țărănesc ce-l simțea clocotind în piept. Și localnicii îl vedeau atunci rătăcind prin piețele orașului de vorbă cu țaranii, urmărindu-le graiul cu o deosebită grijă ca un naturalist speciile rare de fluturi. Amintirea directorului în pensie V. Bologa ne povestește astfel și nouă cum odată a cutreerat Piața Lemnelor spre a afla diferite numiri ale părților componente ale carului care i-ar fi lipsit pentru versurile și rimele sale. Câte o rumenă slujnicuță din satele românești ale împrejurimilor întâlnește grăbit la vreun colț de stradă, îi va fi reamintit de țărăncuțele Năsăudului înprospătându-i izvorul de inspirație al idilelor. Ni se povestește de pildă de către același binevoitor informator citat mai sus, că la originea lungii idile „*Rada*“ ar fi fost admirația pentru o astfel de chipeșă slujnicuță. Lui Bogdan-Duică ce-i iscodea izvorul literar al operei, după ce-i citase numele germanului *Salis-Sewis* (1762 – 1834) ca inspirator al idilelor, îi mai descoperea și o altă fântână mai naturală. Criticul ne povestește astfel că în timp ce se plimba pe străzile Sibiului cu poetul, văzura deodată la un puț trei slujnicuțe sporovăind cu donițele pline. Admirativ și nostalgic, Coșbuc rosti atunci: „*Iată idila mea ! Dragi mi-s mă!*”¹

De altfel poetul era preocupat mai mult de răsunetul în popor al versurilor sale decât de aprecierile critice cu care mai târziu, în vechea țară va

¹ G. B-Duică: „Luceafărul“, 1919, Nr. 1

avea grele neplăceri. Același Bogdan-Duică ne povestește hazlia întâmplare a poetului, care întorcându-se odată acasă după o aprigă petrecere de-o noapte, întâlnește în zori câteva alte slujnicuțe ce râdeau de moarte. Înciudat de pricina acestei neînfrânate veselii, Coșbuc ceru lămuriri. I se răspunse: „*Ia, râdem și noi de un nărod care scrie nărozii, mânca-l-ar purecii, că mult haz are*“, întâmplare pe care povestind-o, poetul o încheia: „*Nărodul eram eu și broșura pe care o citeau fetele era povești de-ale mele din biblioteca Tribunei*“.¹ Va fi fost de sigur una din cele mai scumpe clipe ale vieții sale, să se știe prețuit de lumea din care venea și pentru care scria.

Dar nostalgia de sat și împrejurimile lui, se potolea și prin drumurile ce le bătea la Păltiniș cu Cindrelul său,² la Săliște, Vânători și Gura Râului unde se ducea uneori³ pe dealurile Rășinarilor sau Cisnădiei unde mergea alteori.⁴ Excursiunile erau puse la cale de Eugen Brode, meșter în astfel de treburi, Coșbuc avea atunci prilejul să-și arate istețimea improvizând scurte versuri la adresa celor de față. Impresia pe care o producea, a fost just prinsă de E. Hodoș: „*Când îl vedeam așa, surâzător și stăpân pe sine, mă gândeam la flăcăul isteț și cumpătat, zicându-și „strigătul ardelenesc” la horă și ardeleană. Un astfel de chiuitor, în forme literare, era în acele clipe și tânărul bard, coborât din munții Rodnei în mijlocul intelectualilor sibieni ieșiți la țară*“.⁵

Multe momente vesele de acest fel s'au scurs pe nesimțite în casa părintelui *Manta* din Gura Râului. Directorul în pensie *D. Lăpădat* din Săliște

¹ Idem

² I. Slavici: Amintiri

³ D. Lăpădat: Amintiri (manuscris)

⁴ E. Hodoș: op. Cit.

⁵ Ibid, pg. 133

ne relatează o astfel de petrecere când gazda propusese lui Coșbuc să întocmească o scrisoare în versuri pentru profesorul *I. Crișan*, care se afla la *Gleichenberg*, la cură. Rimele urmau să fie închegate din semnătura celor de față chiar. Printre altele, Coșbuc improviza ca din partea părintelui *Manta*:

*Eu tot duc la vin cu canta,
Al tău ucenic... Manta.*

Din partea profesorului Albini, redactorul „*Tribunei*“:

*Eu zac în fundul grădinii
Beat de-atâta vin... Albini.*

Sau a lui Popovici:

*Eu încă sunt pe-aici
Diaconul... Popovici.*

În aceeași Gură a Râului, altădată, cu prilejul unei mese copioase, Coșbuc a caracterizat spiritual pe cei de față cu improvizări asemeni strigăturilor țărănești. Dl. *D. Lăpădat* ne relatează astfel cum însuși a fost zugrăvit, poetul plecând dela o infirmitate a piciorului său:

*Când e vorba de băute
Mergeți voi oricât de iute,
Trică ține pas cu voi !*

„*Anacreon utica*“ publicată de poet la 4 Dec. 1888 dezvoltă exact aceeași temă.

Spiritul poetului se dovedea altădată crud biciuitor. Unui renegat ce se afla de față la masă, alături de trei bătrâne, îi spunea:

*Ajungând la apă rece, Și mă voiu opri la Horvat
Peste trei pietre voiu trece Despre Horvat ce să spun:
Nu-i nici Ungur, nici Român.*

Excelenta dispoziție a celor de față îi îndemna însă la reacțiuni. Și comesenii încercau de asemeni versuri satirice de revanșă precum:

Coșbuc
Stă ca un butuc.

sau:

Coșbuc
Trăiește ca un nuc.

săgeți cu mai puțin duh, la care poetul răspundea prompt:

Într' așa proști mă usuc
Nu mai stau cu voi, mă duc.

O astfel de stare a sufletului prilejui acele numeroase și spumoase Anacreontice cu care el umpluse paginile „Tribunei“ din 1888.

În amintirea sibienilor, chipul lui Coșbuc stăruie în această lumină a boemiei literare sau mai bine a veseliei noastre rustice de totdeauna.

20. La sfârșitul lui 1889, poetul părăsea pe neașteptate fără să spună nimănui vre-un cuvânt, Sibiu și redacția „Tribunei“. Boemul țăran – căci în sufletul lui se împletea unul cu celălalt – se ducea atras de noile zări ale României, la București. Titu Maiorescu îi scrisese după citirea plinei de sevă „Nuntă a Zamferei“, rânduri de înaltă prețuire ca acestea:

„Totuși aflu o mare satisfacție când citesc din când în când versuri ca cele din „Nunta Zamferei“. Dumneata trebuie să fii tânăr, căci numai tinerețea are orizonturi în care imaginația se proiectează ca'ntr'un cadru de timpurie primăvară. Bucuria mea ar crește dacă Ardealul înstrăinat ne-ar trimite mai des astfel de raze în România liberă. Cer permisiunea de a citi minunata baladă în una din ședințele societății noastre“. Era o adevărată consacrare ce venea din pana celui mai de seamă critic al vremii. Coșbuc nu-i putu rezista și luă drumul Bucureștilor.

În iarna lui 1889, poetul Năsăudului se ivi pe străzile sgomotoase ale capitalei ce nu se mai asemana nici cu cetatea cea atât de liniștită a Sibiului. Coșbuc își făcuse desigur la plecare iluzii. Talentul său urma să-și găsească în capitala culturii românești o largă și adâncă prețuire ce-și va trimite ecourile dincolo de îngustul cerc provincial al Ardealului. Junimiștii cari prin Maiorescu îl chemaseră, aveau să-l sărbătorească. Primirea la București a lui Coșbuc fu însă cu mult mai modestă decât visase poetul. Ruajul imens al urbei mecanic ritmat, cu drumurile viitorului pedant calculate, nu se putea mișca deosebit pentru acele fapte ale gândului și libertății ce sunt poeziei. Coșbuc nu mai însemna aci – în primii ani de capitală – decât una din roțile sgomotosului mecanism. Maiorescu se îngriji de poet numindu-l într-o umilă slujbă la serviciul arhitecturii din Ministerul Cultelor adică exact în locul ce nu i se potrivea, unde se cerea regularitate și se mânuiau cifre și figuri geometrice pentru care poetul avea încă din liceu o groaznică fobie. Numai o lună putu el să îndure jugul geometriei. Pentru celelalte luni, se mulțumi să ridice numai leafa fără a mai trece pe la birou.¹ Funcționarii Ministerului știau doar că la spatele poetului se înălța umbra protectoare a lui Maiorescu. În Martie 1890, guvernul junimist căzu însă și odată cu el pieri și slujba lui Coșbuc. O viață materială nesigură i se deschisese înainte, prețuirea unanimă la care se așteptase venea greu, ba chiar neplăceri mari se adunau ca norii odată ce poetul era acuzat de numeroase plagieri. O groaznică amărăciune i se așternu pe suflet. Poetul scria în notele volumului „*Fire de tort*“ apărut mai întâi la 1896: „*de când am venit în România am fost silit să mă ocup cu alte lucruri, nu cu poezie și de multe ori eram nevoit de mizerie să scriu ode în loc de poeme*“. O mărturie tot atât de prețioasă descriind starea sufletească a poetului ne-o procură însă o scrisoare a prof. *Barbu Constantinescu* trimisă lui Titu

¹ Leandru: Coșbuc funcționar, „Tribuna poporului“, 1901 (17 Iulie).

Maiorescu la 17 Noembrie 1890 – adică în primul an al mutării la București a poetului. Scrisă în ton alarmant, epistola vorbea despre nervozitatea lui Coșbuc, despre dorința lui de a se întoarce în Ardeal la părinți de unde frații lui ar fi voit să-i răpească averea, despre refuzul lui de a se înscrie la universitate, comunicând și unele manifestări și vorbe mai violente ale poetului: ar fi vrut să ardă Sacontala, „*să dea cu piciorul lumii*“. Prof. B. Constantinescu își încheia scrisoarea: „*Nu cumva i se pare că societatea nu-l prețuește destul ? Poate că se crede neîngrijit îndeștul sau că este o criză sufletească provenită poate de înțeținea nevoilor, fie în sensul intelectual sau sensual. În tot cazul sunt de părere să se ia măsuri ca să nu-l pierdem*“.¹ Sunt mișcătoare aceste rânduri care arată câtă grijă au avut unele suflete din vechea țară pentru valorile alese ale Ardealului. Firește toată această dragoste nu mulțumea pe poetul care visase prea mult, pentru ca să nu fie cel puțin, la început desamăgit. Mai târziu laurii gloriei se vor aduna pe fruntea lui, cărțile sale vor cunoaște numeroase ediții, va avea rol de ctitor la apariția „*Sămănătorului*“, va fi prețuit de regină chiar.

„*Cei mai rodnici ani ai vieții*“ lui vor rămâne totuși anii tinereții lui sibiene. De câte ori va avea prilejul, va da o raită prin „*vestita cetate a Sibiului*“. E. Hodoș ne povestește chiar: „*La Sibiu venea mai în fiecare vară adus de melancolia dorului pentru locurile și persoanele care au știut să-i prețuiască atât de grăitor comoara duhului și necurmata sa iubire de oameni*“.² Fugarele treceri ale lui Coșbuc prin Sibiu trăiesc încă viu în amintirea localnicilor. În 1898 sau 99 – ne povestește astfel profesorul Criștu – poetul a fost adus dela Călimănești unde se afla, pentru două zile în mijlocul

¹ „Convorbiri lit.“, 1930, p. 1055.

² Op. cit.

prietenilor săi cu care a petrecut cu multă voie bună, la Neumüller, azi Bulevard. Și cu acest prilej Coșbuc a improvizat versuri cu ironice și usturătoare împunsături. Ca o expresie a excelentei dispoziții a momentului a recitat el hazlia „Unul ca o sută“:

<i>Uite de-ar fi lege 'n țară</i>	<i>Cine crede 'n hori și fete,</i>
<i>Să popim pe toți aceia</i>	<i>Eu pe cinstea mea vă spun,</i>
<i>Cari fac vinului ocară</i>	<i>De m'ar bate 'n toată ziua</i>
<i>Și zoresc, că-i om nebun.</i>	<i>Nici de dascăl n'aș fi bun.</i>

Inspirata creație făcu unora impresia că ar fi fost produsul spontaneității clipei. Coșbuc însemna însă singur la sfârșitul „Firelor de tort“ data compunerii: 1887.

Până prin anii 1910, raietele sibiene ale lui Coșbuc se săvârșeau oarecum clandestin. Chestiunea sa militară în fostul imperiu nu era deloc limpede. Acordându-se abia atunci o amnestie colectivă, i s'au deschis porțile Ardealului. Poetul a purces îndată înfrigurat la drum. A revăzut Năsăudul și alte centre ardelenesti și apoi firește a poposit în Sibiul tinereții sale. Se scurseseră peste 20 de ani dela părăsirea urbei și a „Tribunei“. Poetul părea obosit, palid, mișcat de amintiri. Căzuse tocmai în ziua unei serbări culturale cu lume multă din împrejurimi, adunată într'o sală de conferințe¹. Povestește *Octavian Goga*: „*Mi-a cerut să-l duc acolo fără să suflăm un cuvânt. L-am dus. S'a retras într'un colț de balcon și s-a pitit să nu-l vadă nimeni. Privia cu un tremur de pleape în toate părțile, la țaranii din Rășinari, la costumele de la Săliște, la ceata de preoți, brâne albastre, brâne roșii. O mișcare s-a produs subit în sală, cineva l-a recunoscut, lumea întreagă s'a ridicat în picioare să-l vadă, să-l aclame. Deodată un glas de popă trăgănat a început cântecul și*

¹ Sala de conferințe a Palatului Asociațiunii (n. edit.)

într'o clipă femei, bărbați, copii s'au asociat și a cântat toată lumea și cânta și el plângând:

Pe umeri pletele-i curg râu

Mlădie ca un spic de grâu

Atâta mi-e de dragă...

Va fi fost de sigur aceasta una din cutremurătoarele emoții ale vieții sale: trăirea sentimentului spontanei contopiri a tuturor prin cea mai populară idilă a sa, în orașul scump al tinereții.

*

*

*

Amintirea lui Coșbuc viețuiește – după cum observam – cald și duios în inimile puținilor bătrâni ce l-au mai depășit, cari țin încă și astăzi a-i reînvia chipul oferindu-l contemplării celor ce n'au avut fericirea să-l cunoască. În jurul poetului s'au făurit legende pe cari le răspândesc cu bucurie localnicii, înrădăcinându-l pe Coșbuc pentru totdeauna în peisajul spiritual al Sibiului. Într'o astfel de atmosferă, nemurirea în bronz a chipului său nu trebuia să însemne o faptă din cele mai firești, o întrupare artistică a unui duh public? O asociație locală – „Acțiunea Românească“ – a săvârșit această cristalizare a năzuințelor sibiene dăruind urbei bustul lui *George Coșbuc* încheșat – prin măestria sculptorului *Medrea* – în liniile sobre și înțelepte ale unei bătrâneți socratice. Nu este de sigur chipul răscolitoarei și veselei tinereți pe care poetul a trăit-o între 20 și 23 de ani în redacția „Tribunei“ sibiene. E numai maturitatea a cărei liniște și stăpânire nu s'a putut desprinde totuși decât din clocotul tumultuos al acelei năvalnice vârste.

ADENDA

Publicațiile grupării intelectuale „Theisis”

Bustul poetului Coșbuc în Sibiu

În colțul de aur, pe un loc potrivit, în Piața Unirii, din orașul acăpostitor de memorabile congrese naționale și bisericești, s'a făcut Duminică desvelirea bustului unui mare poet al Ardealului, a maestrului George Coșbuc.

Solemnitatea sibiană a fost înălțată și mai mult prin prezența unor prede distinse persoane ale vieții bisericești și civile, în frunte cu I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae, cu P. S. Sa Arhiepiscopul vicar Vasile, și cu mai mulți domni miniștri, un public enorm s'a adunat, cinstind cu floarea admirării și a recunoștinței pe poetul jărăimii românești, al cărui bust este lucrat, din inițiativa grupului de tineri dela societatea „Acțiunea românească”, de iscusitul sculptor Medrea, trăit câțiva timp la casa poetului la București.

P. S. Sa Arhiepiscopul vicar Vasile a celebrat cu un sobor de profeți un scurt serviciu divin, rostind o măiestră caracterizare a poetului. [Cuvântarea o publicăm în foaieșoara de astăzi].

La serbare și-a dat concursul corul format de părușele profesor Tim. Popovici din învățătorii intrușiși din toată țara în Sibiu la cursurile de vară

organizate de Asociația generală a învățătorilor. Corul compus din 160 învățători și învățătoare a cântat la sfârșirea apei răspunsurile și troparul *Mântuiește, Doamne, poporul tău*, troșar compus de profesorul T. Popovici anume pentru această serbare. În partea a doua a serbării corul a cântat două cântece pe texte din poeziile lui Gh. Coșbuc: *Sau intina, români*, compoziția de o puternică expresiune românească a lui N. Oancea, fost profesor la liceul Gh. Lazăr din Sibiu, și *La oglindă* de T. Popovici pentru cor mixt și solo de sopran, cântat de doamna Ana Horhoiu, învățătoare din comuna Gușterița, compoziție la gen popular, minunat potrivită cu conținutul textului.

Au urmat discursuri, multe și frumoase, făcute de doi: Voicu Nițescu, ministru; pâr. I. Lapaș în numele Academiei Române, Dr. Gh. Preda, reprezentantul Asociației; Adrian Maniu care aduce cuvânt de închinare din partea scriitorilor; și alți oratori. La sfârșit dl. Coriolan Ștefan, prefectul județului, a mulțumit exprimând felicitări celor ce au muncit pentru realizarea planului de-a se ridica acest frumos monument în orașul de pe malurile Târnavei.

După masa, luată la Boulevard, s'a făcut excursiuni în comunele învecinate.

FOIȘOARA

Cuvântarea

P. S. Sale Arhiepiscopului-vicear **VASILE** (scută în Sibiu, 10 Iulie 1933, la deschiderea bustului poetului Gheorghe Coșbuc

Înalt Prea Sfințite, Domnilor Miniștri, Dnurile General, Onorată Asistență!

Este o axioma intrată deja în cugetarea noastră comună, că poezii, printrînd în sufletul lor puterile mari ale nemurii și înălțimile multimilor, cristalizate în forme repetitoare, sunt cele mai alese organe de exprimare, de exteriorizare a sufletului aceluia neam.

Întru: simțirile, năzuirile, aspirațiile, sfaturile ce trăiesc latent în sufletul poporului, prin graul intruziv și înfiorat al poeziei, își primesc expresiunea cea mai completă, cea mai frumoasă și mai curioasă. Din opera poezilor apoi se revărsă cu o mare, cu o înecăvîntare, cerceasă asupra tuturor, fermecînd, nobilînd, înălțînd, încredințînd putere și valoare vieții.

Prin această funcțiune dinamică, poezii prefac viața naștrii în putere istorică, ce

înălțîntază asupra omniilor întregi, aducîndu-le stîmă și glorie.

Prvind prin această prîmă pe poetul Gheorghe Coșbuc, a căru amintire o învie astăzi pentru noi atât de covârșitor chipul său turnat în bronz, și ni se înălțîntă ca expresiunea cea mai vie, cea mai veritabilă, cea mai sinceră a sufletului românesc. Poezia sa este o erupțiune de fîcîci calde și luminoase din subconștientul etnic al neamului românesc, din acea visterie fără stîrpi de sentimente virgine, de credințe întime, de aspirațiuni comune întregului nostru neam, care alcătuiesc marea simfonie a sufletului său poetic. Dar în această simfonie Gheorghe Coșbuc introduce o notă personală, o notă ce vibrează cu mai mare rezonanță în inima românilor din curme Carpaților, o notă ce deslîșăie și armonia simfoniei poetice, fi în totuși un timbru specific ardelenesc. Prin această coloratură specific ardelenescă, ce o mai întîlnim tot atît de impresionantă numai în poezile lui Octavian Goga, sufletul poetic al Ardealului își dă contribuția sa remarcabilă la poezia neamului.

Specificul ardelenesc la poezia lui Gheorghe Coșbuc este de mîntă pîrl-

nansa, cu centrul de gravitație în viața satului, de care poetul, fecior de popă dela sat, se simțea legat și lemeșat.

Gama sufletească, pe care se mișcă activitatea sa poetică, este mai bogată în note decât „Scara” se buclucă în țopiei. Dela gluma sănătoasă până la melancolia dolnei și la răvrălirea setei nepotolite de pământ; dela simțirea ce incolțește gălbuc în inimă linăre până la drama cuplă a iubirii moarte pe care o plânge și frea; dela mână plină de voie bună, de hoși și de soare până la problema transcendentă a destinului vieții și a morții ce turbură și revoltă simțirea, ca să o împace apoi prin filozofia blândă a resenării; dela iubirea dutoasă de mamă până la suflima iubire de țară ce naște cântec și fapte de vitejie; buia acuză bogăție de simțiri, de gândiri, de amănute acumulate diferență în țop nouă din „Balade și cântece”, din „Pie de bust”, din „Zăvăliușă pierde vară” și din „Cântec de vitejie”; lu venut de o locuitorie înșierime, cu simț și abilitate de simț original ce măgrăvesc înuș și sugestiv stările sufletești. Chiar și natura lu parte lu bucluc și durere eroidă să, și acompaniand cu

glumă ei simțirea omenească, îi dă o mai pronunțată vigoare.

Aceste tari calități, prin care se colorează plastic sufletul țiranului în tovărășia fenomenelor naturale încurjătoare, fac din Gheorghe Coșbuc poetul clasic al vieții dela țară și-i dau un simț de strălucire plin de lămeș originalității.

È cu neputință, cu în cadru redus al minutelor ce-mi stau lu dispoziție, să dau un portret complet colorat al unei personalități poetice atât de fecunde și originale, cum este poetul Gheorghe Coșbuc. Totuși spre întregirea schiței ce am croșoiat-o omni lu trăsăturile cele mai caracteristice, vau mai adăoga, cu concepția de viață a poetului Gheorghe Coșbuc, este profund creștinească. În caracterul și manifestările vieții sale se întăni generozitatea și amorul românului cu bunătatea și simțirea creștinului, ca o simțire fericită a sufletului românesc.

De aceea întreaga biserică românească, întră deosebite de conștine, fericiindu-l, se asociară cu bucluc lu omagiu recunoștință ce-l închină cu oestă înușierime înerei grupări lu „Acțiunea românească” prin acest bust, lu origiu unde și-a strună

harfa și și-o buclucat înălțarea frunța cu trandafiriu inspirației și al gloriei poetice.

Acest bust va fi de azi înainte locul de pelerinaj, unde admiratorii operei nemuritoare a poetului și mai ales tinerii din școlile secundare și din universități, vor veni să lu inspirație și duș românesc, pentru că apogeu gloriei acestui clasic locoditor de suflete și lăuritor de stihuri ma u fost — ci va fi.